

HORYZONTY 2013

Dobrodružstvo ľudí láka, všetky festivalové dni boli vypredané

Festival dobrodružných filmov patrí k Trenčínu už osem rokov a stále sa teší zvyšujúcej priazni divákov. Už po prvom ročníku sa sťahoval do kapacitne najväčšej sály v meste, ani tá tento rok už nestačila.

TRENČÍN. Horyzonty začali vo veľkom štýle a takto pokračovali po všetky tri festivalové dni. Hneď prvý večer hostili najznámejšieho slovenského dokumentaristu Pavla Barabáša. Na jeho prezentáciu a film prišlo oveľa viac ľudí ako počet miest v hlavnej sále Posádkového klubu dovolil. Záujem divákov neutíchal a vypredané boli všetky dni, podujatie navštívilo 4060 divákov v sále a 596 sa zúčastnilo sprievodných akcií.

Festival otvoril Barabášov film Stopy na hrebeni, ktorý dokumentoval zimný prechod dvojice horolezcov celým tatranským hrebeňom, dlhým 82 kilometrov. Prekonali spolu 11-tisíc metrov prevýšenia a zdolali približne 130 vrcholov, vzdorovali nepriazni počasia, víchrici, lavínam, ale aj vlastným pochybnostiam, skepse, bolesti.

Trináť hodín adrenalínu

O ľudskej túžbe zdolávať vrcholy, obrovské pereje divokých riek, skúmať pralesy i podzemia, o prekonávaní prekážok, nástrah prírody, počasia, ale i vlastného strachu, o odvahe, o vytrvalosti, túžbach i stratách bolo aj ďalších 27 filmov, profesionálnych či súťažných amatérskych. Premietanie zabralo celkom trinásť hodín. O víťazoch amatérskych filmov rozhodovala porota v zložení Rast'o Hatiar, Zdenka Pepelová a Dušan Bustin, ale aj diváci. Tí odovzdali najviac hlasov šesťminútovému filmu Roberta Bonka Sila hôr o zvláštnej moci hôr duchovne očistiť človeka. Odborníci vybrali film kajakára a niekoľkonásobného vicemajstra sveta vo freestyle Petra Csonku Chagga the Story. Dokument o kajakovaní na Bielom Níle je najmä príbehom ugandského kajakára Chagu. Cenu za výnimočný športový výkon si odniesol film Adama Lisého Výzva, venovaný slovenskému ultrabežcovi Jánovi Pristachovi o jeho výkone na bežeckých pretekoch v Poľsku, kde za 41 hodín zdolal 224 kilometrov dlhú trať.

Hendikepovaní iba v úvodzovkách

Silné momenty sa dali na festivale zažiť nielen pri sledovaní filmov ale aj v realite. Patrilo medzi ne rozprávanie trenčianskeho horolezca Jaroslava Dutku o výprave na Kančendžongu v máji tohto roku, kde mu, ako povedal, zahynulo päť kamarátov, medzi nimi aj vlašajší hosť festivalu Zsolt Errös. I stretnutie s dvoma postihnutými športovcami Jurajom Prágramom a Marianom Ligdom, ktorí mohli do Trenčína prísť vďaka podpore Ministerstva kultúry SR. Špeciálna sekcia Umenie a šport v živote telesne postihnutých, zameraná na prezentáciu umeleckých diel a športových výkonov, ktorých tvorcami a aktérmi sú fyzicky handicapovaní ľudia bola tohtoročnou novinkou. Vo filmovo prezentačnom bloku Hendikepovaní s dôrazom na úvodzovky ukázali, že s postihnutím sa život nekončí, ale vôľou, silou a odhodlaním, s pomocou rodiny, kamarátov sa vrátili do života. Športujú, bavia sa, pomáhajú ostatným a napriek svojim obmedzeniam dokážu veľa krát viac ako tí zdraví. Marian Ligda si pri nešťastnom páde na lyžiach zlomil chrbticu a odvtedy nechodí. To mu ale nebráni, aby naďalej nešportoval, opäť lyžuje, bicykuje, hrá slegde hokej, najnovšie kajakuje. Aj na festival si odbehol z hokejového turnaja v Zlíne. „Začal som so športom hneď po úraze, aby som sa dostal von, aby som nebol sám doma. Šport mi dáva voľnosť, napríklad na lyžiach sa

dostanem tam, kde v lete nemôžem. Vychutnávam si zážitky, som s priateľmi a nie zavretý doma, len pri PC a neutápam sa,“ povedal s tým, že dnes si už trúfne aj na extrémne veci. Za tú považuje aj 1840 kilometrov dlhú LeTour na Tour na ručne poháňanom špeciálnom bicykli z Liptovského Mikuláša do Paríža na cyklistické preteky Tour de France tento rok.

Jurajovi Prágerovi slabol zrak po chorobe už od šiestich rokov, definitívne sa mu zastrel svet v devätnástich. Dnes chodí po horách, lezie po skalách, na tandemovom bicykli trénuje na olympiádu. Po strate zraku zdolal Jahňací štít, Svišťovku, Rysy, Gerlach, ako prvý nevidiaci Slováč aj najvyššie vrchy v Európe Mount Blanc a Elbrus.

„Chodiť do hôr, zdolávať vrcholy ma bavilo od malička. Aj keď som už slabo videl, stále som chodil do hôr. Láka ma prekonanie výšok, teší ma, keď sa to podarí. Dáva mi to chuť ďalej bojovať,“ hovorí Juraj. Výhľad z výšky po okolitej krajine mu sprostredkujú oči vidiacich. „Viem len to, čo mi opíše kamarát, ktorý chodí so mnou ako horský sprievodca. Vystriem ruku a on hovorí, čo vidí. A potom si to predstavujem. Ale hĺbku, tú pod sebou cítim, to človek počuje, že je tam zvuk iný.“ Kadiaľ má ísť mu pomáha palica. „Skalu netreba vidieť, ale ochytať hmatom. Na Mount Blancu som išiel po úzkom hrebene, šírka chodníka bola asi tridsať centimetrov, vidiaci mi povedali, že keby si to videl, tak ani tadiaľ nejdem.“

Ekologický festival

Od filmov o krásach prírody je blízko k tematike jej ochrany a tak aj tento rok dostala priestor ekológia. Patril jej piatkový podvečerný a večerný program. Tento blok podujatí s názvom Dobrodružstvá vo Vyšehradskom regióne podporil Vyšehradský fond.

Maďarský environmentalista György Gadó porozprával o ochrane prírody, zábere lesov a ich premenu najmä v okolí miest na lokality s parkovou úpravou a o rozmáhaní sa komerčného turizmu nielen v národných parkoch na maďarsko-slovenských hraniciach. Poliak Zenon Wojtas predstavil divokú prírodu Magurského národného parku a priblížil život trojice karpatských dravcov vlka, medveďa a rysa. O ich zvyklostiach a spôsobe života veľa prezradili zábery z fotopascí i osobných pozorovaní. Lákadlom piatkového večera bola však slovenská premiéra filmu Vlčie hory o jednej z posledných divočín v Európe režiséra Erika Baláža.

Film vznikol skoro štyri roky. V hlbokých lesoch Východných Karpát na slovensko-poľsko-ukrajinskom pohraničí filmovali Karol Kaliský a Jozef Fiala. Tí, ako prezradili, strávili celkom 500 dní a natočili takmer 300 hodín filmového materiálu, z ktorého zostrihali 52 minútový film. „Chodili sme na týždeň až desať dní a čakali na vhodné zábery,“ hovorí Jozef Fiala. Aby sa dostali k zvieratám čo najbližšie, trávili na jednom mieste celé hodiny. V tichu a samote, hlboko v horách, ďaleko od ľudí. „Výhoda bola, že sme boli každý zvlášť a tak sme sa nemali s kým baviť. Mohli viac sústrediť na prácu a zábery,“ dodal Karol Kaliský.

Správanie zvierat ich niekedy prekvapilo. Našli medveďa, ktorý mal k brlohu urobenú v snehu šmýkačku a zabával sa tak, že sa po nej púšťal. Videli vlka, ktorý sa chcel hrať s mláďatami rysov a zahnila ho až rysia matka.

Film je súčasťou projektu, ktorý by mal upozorniť na tento jedinečný zachovaný ekosystém s cieľom vytvoriť tu národný park na spôsob Yellowstonského, kde zvieratá voľne žijú a ľudia sa na ne môžu chodiť pozeráť v ich prirodzenom prostredí. Projekt ráta aj s možnosťou rozvoja cestovného ruchu v tomto území. Podľa Baláža komerčný turizmus nemusí ohroziť nedotknuteľnosť karpatskej divočiny, ak sa nastaví presné pravidlá. „Aj do Yellowstonského

národného parku chodia tisíce turistov, majú svoje trasy, po ktorých sa môžu pohybovať a nerušia. Človek v prostredí, kde žijú zvieratá, nie je problémom. Problém nastáva až vtedy, keď zotne strom, zastrelí zviera, postaví cez les cestu,“ hovorí Erik.

Téma šeliem sa niesla celým festivalom

Prezentácie ekológov, ale aj filmy priblížili život lesných šeliem, diváci využili prítomnosť ochránarovna debatu a tak sa popredia dostala téma stretnutí ľudí s medvedmi v Tatrách. Pýtali sa, ako je to vlastne s premnožením medvedov, nakoľko sú nebezpečné pre turistov. Na túto tému rozprával aj Paľo Barabáš, ktorý sa vo svojich filmoch zachytil život zvierat v našich horách. Ako povedal, nepozná prípad, kedy medveď zabil človeka. „Medveď má silu, dokáže otvoriť kovový kontajner, ale keď náhodou príde k stretu medveďa s človekom, ten ostane síce dohryzený, doškriabaný, ale celý. Pritom medveď by mu dokázal jednou ranou odraziť hlavu. Naopak musí vyvinúť takú intenzitu sily, aby ho nezabil.“

Aj podľa Erika Baláža by sa človek mal v hore skôr báť, že sa utopí v horskom potoku, padne na neho lavína, alebo spadne, ale nie, že ho zabije medveď. „Z posledných 500 úmrtí v Tatrách nebolo ani jedno zabitím medveďa,“ upozornil.

Sprievodný program

V sobotu sa festival presunul do centra mesta a lesoparku Brezina, kde sakonali sprievodné kultúrne a športové podujatia určené pre širokú verejnosť.

Za štyri roky sa počty štartujúcich bežcov zvyšuje. Podľa organizátora behu o pohár festivalu Juraja Hudáka pretekalo 118 dospelých a 160 detí. Medzi bežcami bol aj Trenčan Roman Ulahel, ktorý štartoval na každom ročníku. „Tento rok je tuším najlepší, zlepšujú sa organizátori aj moja kondícia,“ pochválil sa Roman, ktorý priviedol na preteky ďalších sedem bežcov. Petra Priečinská bola bežať po prvý raz. „Bežalo sa mi super, aj keď som mala obavy, lebo neznášam beh do vrchu. Ale táto trať je fajn, pekne rozložená,“ povedala v cieľi po zdolaní 5,6 kilometracestičkami lesoparku. Páčilo sa aj Michaele Růžičkovej. „Bolo to tu super zorganizované, ak sa bude dať tak aj o rok prideme,“ sľúbila.

Nemálo bežcov nielenže stihlo absolvovať bežecké preteky, odbehli si aj na Farské schody na súťaž Nosičov sen, kde si na 105 schodoch si nosičský chlebíček vyskúšalo 32 mužov, 14 žien a 91 detí. Dospelí súťažiaci vynášali 50 prípadne 30 kilový náklad, deti batoh priramený veku.

„Boli sme aj bežať, ale viac sa mi páčilo nosenie ruksaku, hoci bol trochu ťažký. Nebolo to ľahké, schody dali riadne zabráť, je ich veľa, hore som bola veľmi udychčaná,“ porovnávala žiačka Vanda Tomášková. Jej kamarát Patrik Kopunec ju doplnil. „Tipujem, že schodov bolo 168, ale vynáška bola aj tak lepšia ako beh.“

Veronike Ferančíkovej z Piešťan sa podarilo obhájiť vlaňajšie prvenstvo, časom 0,58 min. „To bola motivácia. Po minuloročnom úspechu som sa vrátila je to príjemná akcia, taká jesenná klasika,“ prezradila Veronika. Rovnako ako vlni roka, ani teraz špeciálne netrénovala. „Pohyb musí byť, športujem, občas si zabehám, chodím na turistiku, ale nenosí až také ťažké batohy.“

Preteky prvý raz absolvoval Peter Hermely z Handlovej. „Je to zaujímavá akcia, zdá sa to v pohode, ale tie rovinky medzi schodmi boli náročné a záverečná rovinka bola zradná. Posledné dva metre pred cieľom sa mi už podlamovali kolená,“ opisoval Peter.

Psie záprahy

Na ďalšiu obľúbenú atrakciu posledného festivalového dňa si bolo treba vystáť rad. Záujemcov o jazdu na štvorkolke ťahanej sibírkymi a aljašskými huskymi bolo neúrekom. Povoziť sa prišli aj deti z turistického krúžku ZŠ na Východnej ulici v Trenčíne. Mali to ako odmenu, predtým totiž zúčastnili aj behu aj vynášky.

„V krúžku mám deti od prvákov po piatakov a chodíme na túry po okolí Trenčína každý druhý víkend, keď je pekne. Sú to mestské deti takto sa im snažíme tú prírodu priblížiť. A hľadáme pre ne aj nejaký zaujímavý sprievodný program. Našli sme aj program festivalu a sme nadšené, rovnako aj deti,“ hovorí učiteľka Jana Rajnohová.

Jej slová potvrdil Adam Dorušal. „Bolo to vynikajúce, išli sme rýchlo, v zákrutách sme spomalili ani to nehrkotalo, chcel by som takéto psy, aj by som si nejakého rád kúpil.“

„Všimli sme si, že jeden psík mal jedno oko modré a druhé žlté,“ doplnil ho jeho spolucestujúci Samko Horňáček.

V sobotu festival symbolicky uzavrel ďalší Barabášov film Posadnutí horami. Pred ním porozprával najlepší český himalajista Marek Holeček zážitky z poslednej výpravy. „Ani sa nám nechce veriť, že je to za nami. Koncentrácia zvláštnej energie, vyžarujúca z plátna, na ktorom sme sledovali úžasné scenérie, z pódia, na ktorom stáli naši hostia, aj z vás, ktorí ste prišli. Ďakujeme,“ povedala na záver Dutková.